

www.dereta.rs

Biblioteka
SUPERNOVA

Urednik
Aleksandar Šurbatović

Naslov originala
Thomas Pynchon
GRAVITY'S RAINBOW

Copyright © 1973, 2001 by Thomas Pynchon
Serbian translation rights arranged with Melanie Jackson Agency, LLC
through Katai and Bolza Literary Agents
Copyright © ovog izdanja *Dereta*

Tomas Pinčon

DUGA GRAVITACIJE

Prevod sa engleskog
Nina Muždeka

Beograd
2019.
DERETA

Za Ričarda Farinju

Posle nulte tačke

Priroda ne poznaje istrebljenje; poznaje samo preobražavanje. Sve čemu me je nauka naučila, i čemu me i dalje uči, samo snažnije učvršćuje moju veru u kontinuitet našeg duhovnog postojanja nakon smrti.

VERNER FON BRAUN

Vrisak se pronosi vazduhom. Dogodilo se to i ranije, no sada nema ničega sa čim bi se moglo uporediti.

Prekasno je. Evakuacija se nastavlja, no sve je to samo predstava. U vagonima nema svetla. Nigde nema svetla. Nad njim se izdižu čelične grede stare poput gvođenog kraljevskog kreveta, i negde daleko iznad staklo koje će propustiti svetlost dana. No sada je noć. Plaši se načina na koji će staklo pasti – uskoro – biće to pravi spektakl: pad kristalne palate. No pad u potpunom zamračenju, bez makar i tračka svetlosti, tek ogromna nevidljiva lomljava.

Unutar kupea, podignutog na nekoliko nivoa, on sedi u baršunastoj tami, bez ičega što bi mogao pušiti, osećajući kako se metal blizu i metal daleko trljaju jedan o drugi i međusobno spajaju, osećajući paru što izbija u oblačićima, podrhtavanje zidova kupea, uspostavljanje ravnoteže, nelagodu, sve ostale nagurane unaokolo, one nejake, drugo stado, sve bez sreće i bez vremena: pijance, stare veterane još u šoku zbog artiljerije od pre dvadeset godina, muljatore u gradskoj odeći, otpadnike, iscrpljene žene sa više dece nego što se čini da bi iko mogao imati, naredane okolo, među ostalim stvarima koje valja odneti na sigurno. Tek najbliža lica se mogu makar razaznati, i to samo kao polovično posrebnjeni odrazi u tražilu, zeleno prebojena važna lica koja pamti iza neprobojnih prozora kako jure kroz grad...

Pokrenuli su se. Idu u koloni, izlaze iz glavne stanice, iz centra grada, i zalaze u starije i oronulije kvartove. Je li to izlaz? Lica se okreću ka

prozorima, no niko se ne usuđuje da pita, barem ne naglas. Spušta se kiša. Ne, ovo nije ispetljavanje iz, već progresivno *upetljavanje u* – ulaze pod zasvođene prolaze, u tajne ulaze od istrulelog betona koji samo izgledaju kao petlje podvožnjaka... izvesne skele od pocrnelog drveta polako su se pomerile nad njima, i pojavili su se mirisi uglja iz vremena daleko u prošlosti, mirisi petrolejskih zima, mirisi nedelja kad nije bilo nikakvog saobraćaja, nepojmljivo otpornog rastinja koralima nalik, oko slepih krivina i iz pojedinačnih stena, kiseo miris iščezlih železničkih vozila, stare rđe, koji se razvijao u te sve pustije dane veličanstven i snažan, posebno u zoru, sa plavim senama da zapečate njegovo prolaženje, da pokušaju da svedu događaje na Apsolutnu nulu... i sve je bednije što dublje zalaze... ruševni tajanstveni gradovi sirotinje, mesta čije *nazive nikada nije čuo*... zidovi se ruše, krovovi su sve ređi, kao i izgledi da će biti svetla. Put, koji bi trebalo da se širi u široki auto-put, umesto toga postaje sve uži, sve uništeniji, sve oštrije i oštrije skreće sve dok se odjednom, potpuno prerano, ne nađu pod poslednjim lukom: kočnice se mahnito stežu i napinju. Osuda je to bez prava na žalbu.

Karavan se zaustavio. Došli su do kraja pruge. Svim evakuisanima naređeno je da izađu. Kreću se polako, no bez otpora. Oni koji ih razvrstavaju imaju kokarde boje olova i uopšte ne progovaraju. Došli su do nekog prostranog, veoma starog mračnog hotela, gvođenog produžetka pruge i skretnice koja ih je dotle dovela... Loptasta svetla, ofarbana u tamnozeleno, vise pod kitnjastim gvođenim strehama, vekovima nepaljena... gomila se kreće bez žamora i bez kašljanja niz hodnike prave i funkcionalne poput prolaza u skladištu... baršunaste crne površine ograničavaju kretanje: miriše na staro drvo, na zabačena krila sve ovo vreme pusta i tek sad ponovo otvorena da se u njima smesti najezda duša, na hladne gipsane oplata u kojima su poumirali svi pacovi, a samo njihovi duhovi, nepomični poput pećinskih crteža, stoje tvrdoglavo i svetlucavo u zidovima... evakuisane odvode u skupinama, liftom – pomičnom drvenom skelom otvorenom sa svih strana, koja se podiže na starim katranisanim konopima i čekrcima od kovanog gvožđa sa prečagama u obliku slova S. Na svakom smeđem spratu putnici kreću dalje i nestaju... na hiljade tih prigušenih soba bez svetla...

Neki čekaju sami, neki dele svoje nevidljive sobe sa drugima. Nevidljive, da; šta znači pokušstvo u ovoj fazi? Pod nogama se kruni najstarija prašina grada, poslednja kristalizacija svega što je grad uskratio, čime

je zapretio, što je slagao svojoj deci. Svako čuje glas, za koji misli da se obraća samo njemu, koji kaže: „Nisi zapravo ni verovao da ćeš biti spašen. Ma daj, svi već znamo ko smo. Niko nikada nije imao nameru da se pomuči *tebe* da spase, stari moj...”

Nema izlaza. Lezi i čekaj, lezi mirno i ćuti. Vrisak visi u vazduhu. Kad se začuje, hoće li nastupiti u tami, ili će doneti sopstvenu svetlost? Hoće li svetlost nastupiti pre ili posle?

No već je svetlo. Koliko je već dugo svetlo? Sve ovo vreme svetlost curi unutra, zajedno sa hladnim jutarnjim vazduhom koji mu sada prelazi preko bradavica: počela je da otkriva skupinu pijanih lenština, od kojih su neki u uniformi a neki ne, kako čvrsto drže prazne ili gotovo prazne boce, tu presamićene preko stolice, tamo sklupčane u hladnom kaminu, ili izvaljene po raznim divanima, neusisanim sagovima i polusofama na raznim nivoima ogromne prostorije, kako hrču i šište u različitom ritmu, kao kakav samoobnavljajući hor, dok londonska svetlost, zimska i elastična svetlost, jača među staklima prozora sa višestrukim oknima, jača među slojevima sinočnjeg dima što i dalje visi, bledeći sve više, sa voskiranih greda tavanice. Svi ovi ispruženi ovde, ovi drugovi po oružju, deluju zadovoljno poput gomile holandskih seljaka koji sanjaju o sopstvenom izvesnom vaskrsnuću u narednih nekoliko minuta.

On se zove kapetan Džefri („Pirat”) Prentis. Umotan je u debelo ćebe, karirano, narandžasto, boje rđe i grimiznocrveno. Čini mu se kao da mu je lobanja od metala.

Tik iznad njega, dvanaest stopa gore, Tedi Blout samo što nije pao sa trubadurske galerije, budući da je odabrao da se obeznani baš na mestu gde je neko, u veličanstvenom ludilu, pre nekoliko nedelja, izbio nogom dva stuba na balustradi od abonosa. Sada, u pijanstvu, Blout mic po mic prolazi kroz otvor, glavom, rukama, torzom, sve dok jedino što ga još drži tamo gore ne bude prazna *piccolo*¹ buteljka šampanjca u džepu na boku, koja se nekako zakačila –

No sada je Pirat uspeo da se uspravi na svom uskom samačkom krevetu i da se trepćući obazre oko sebe. Kakav užas. Kakav prokleti užas... čuje kako se iznad njega cepa tkanina. Odeljenje za specijalne operacije naučilo ga je da brzo reaguje. Skače sa ležaja i šutira ga tako da se na točkićima otkotrlja ka Bloutu. Stropoštavši se kroz vazduh, Blout pada

¹ *Piccolo buteljka* – buteljka šampanjca čija zapremina iznosi 0,18 l, ili četvrtinu uobičajene zapremine flaše šampanjca. (Sve napomene su prevodiočeve).

po sred srede, uz glasan odjek opruga. Jedna od nožica se lomi. „Dobro jutro”, nazdravlja Pirat. Blout se na tren osmehne i potom ponovo zaspi, lepo se ušuškavši u Piratovo ćebe.

Blout je jedan od stanara ovog mesta, kućice koju je prošlog veka, nedaleko od Čelzi keja, podigao Koridon Trops, poznanik Rosetijevih koji je nosio ogrtače od dlake i voleo da gore na krovu uzgaja farmaceutske biljke (što je bila tradicija koju je mlađani Ozbi Fil nedavno oživeo), od kojih je popriličan broj bio dovoljno otporan da preživi magle i mrazeve, dok se većina vraćala, u vidu sastavnih delova određenih alkaloida, u zemlju krova, zajedno sa stajskim đubrivom što ga je dala trojka nagrađivanih veseških domaćih krmača koje je tamo nastanio Tropsov naslednik, i uvelim lišćem otpalim sa silnih dekorativnih stabala koja su na krov zasadili potonji stanari, i po kojim nesvarljivim obrokom koji bi tu bacio ili povratio ovaj ili onaj osetljivi epikurejac – sve su to, naposletku, noževi godišnjih doba spojili u jedan nanos, stopu debeo, neverovatno crnog površinskog sloja u kojem je sve moglo da uspeva, pa tako i banane. Pirat je, očajan zbog ratne nestašice banana, odlučio da na krovu podigne staklenik i ubedi prijatelja koji je leteo na liniji Rio–Asension–Fort Lami da mu mazne koju mladice banane u zame-nu za nemački foto-aparat, u slučaju da Pirat na isti nabasa u narednoj padobranskoj misiji.

Pirat se proćuo po svom „banana doručku”. Drugari iz vojničkih menzi su nagrnuli iz svih krajeva Engleske, pa čak i neki alergični na banane ili potpuno neprijateljski nastrojeni prema njima, samo da gledaju – zahvaljujući delovanju bakterija, zemljinom pletenju alki i lanaca u mreže čija okca Bog samo može da razazna, plodovi bi često narasli do stopu i po u dužinu, da, neverovatno ali istinito.

Pirat u kupatilu stoji i piša, bez ijedne misli u glavi. Zatim se uvlači u vuneni ogrtač koji nosi naopačke da bi mu džep sa cigaretama ostao sakriven, mada nije da to ima nekog naročitog efekta, i zaobilazeći toplu tela prijatelja probija se do francuskog prozora, klizne napolje, na hladnoću, zaječi kad mu hladnoća udari na plombe u ustima, uspne se uz spiralne stepenice do bašte na krovu i neko vreme samo stoji, posmatrajući reku. Sunce još nije prešlo horizont. Dan sluti na kišu, no za sada je vazduh neuobičajeno bistar. Velika elektrana i fabrika gasa iza nje jasno se ocrtavaju: kristali izrasli u jutarnjem vrću, dimnjaci, izlazni otvori, tornjevi, cevi, vrtlozi pare i dima...

„Hhahh”, izusti Pirat u bezglasnom urliku dok posmatra kako mu se dah gubi iznad parapeta, „hhaahhh!” Ravni krovovi ujutru plešu. Njegove džinovske banane grupisane su u grozdove, svetložute, vlažnozele- ne. Njegovi drugovi dole u snu bale za „banana doručkom”. Ne bi trebalo da ovaj dobro oribani dan bude lošiji od bilo kojeg drugog –

No hoće li biti? Daleko na istoku, nisko na ružičastom nebu, nešto je upravo zasvetlucalo, veoma jako. Nova zvezda, ništa manje primetno. Naslanja se na parapet da posmatra. Sjajna tačka se već pretvorila u kratku vertikalnu belu liniju. Mora da je tamo negde iznad Severnog mora... barem toliko daleko... ledena polja ispod nje i hladna mrlja sunca...

Šta je to? Ovako nešto se nikada ne dešava. No Pirat ipak zna šta je. Video je to na filmu, baš negde u protekle dve nedelje... to je trag isparenja. Sad već za širinu prsta iznad. Ali ne od aviona. Avioni ne poleću vertikalno. Ovo je ona nova, i dalje Veoma Tajna, nemačka raketna bomba.

„Prispela pošta.” Je li to prošaptao, ili je samo pomislio? Čvršće je svezao iskrzani pojas ogrtača. E pa, domet tih stvari trebalo bi da je preko 200 milja. Ne može se trag od isparenja videti 200 milja, zar ne.

Oh. Oh, da: oko krivine Zemlje, dalje na istoku, tamošnje sunce, tek izronilo nad Holandijom, pada na izduvnu cev rakete, kapljice i kristale, tako da jasno blješte preko mora...

Bela linija, naglo, prekida uspon. Biće da je to prekid dotoka goriva, kraj sagorevanja, kako glasi ona njihova reč... *Brennschluss*. Mi je nema- mo. Ili je to strogo poverljivo. Donji deo linije, ona prvobitna zvezda, već je počela da nestaje u crvenom svitanju. No raketa će biti ovde pre nego što Pirat ugleda izlazak sunca.

Trag, razmazan, blago rastrzan u dva ili tri smera, visi u vazduhu. Raketa se, sada sasvim u slobodnom kretanju, već podigla još više. No sada je nevidljiva.

Zar ne bi trebalo nešto da uradi... da ode do komandne kancelarije u Stanmoru, mora da je oni vide na radarima za Engleski kanal – ne: nema vremena, zapravo. Manje od pet minuta od Haga dovde (koliko je potrebno da se odšeta do čajdžinice na uglu... da svetlost sunca stigne do planete ljubavi... uopšte nema vremena). Da istrči na ulicu? Da upo- zori ostale?

Da ubere banane. Trupka kroz crni kompost i ulazi u staklenik. Oseća da će se ukenjati. Mora da je raketa, šezdeset milja visoko, sad već stigla do najviše tačke svoje putanje... da je počela da se spušta... *sada...*

Dnevna svetlost se probija kroz potpornu konstrukciju, mlečna okna dobronamerno sijaju naniže. Kako uopšte može postojati zima – pa čak i ova – dovoljno siva da od nje ostari ovo gvožđe koje može da peva na vetru, ili da pomrači ove prozore što se otvaraju u drugo godišnje doba, koliko god pogrešno čuvani?

Pirat gleda na sat. Ništa se ne vidi. Pore na licu mu bride. Obrisavši sve iz uma – trik borbenog vojnika – kročio je u vlažnu vrelinu svog voćnjaka banana i stao da bere najzrelije i najbolje, držeći podignute skute ogrtača da ih u njega spusti. Dozvoljavajući sebi da broji samo banane, krećući se bosonog među visećim grozdovima, među ovim žutim kandelabrima, kroz ovaj tropski sumrak...

Opet napolje, na zimu. Trag sagorevanja sasvim je iščezao sa neba. Piratu znoj leži na koži skoro hladan kao led.

Natenane pali cigaretu. Neće čuti kad ta stvar stigne. Kreće se brže od brzine zvuka. Prvo što ti na nju ukaže jeste eksplozija. A zatim, ako te još uvek ima, čuješ zvuk, čuješ da stiže.

A šta ako udari *tačno* – ahh, ne – za delić sekunde morao bi da osetiš sam njen vrh, sa tom užasnom masom iznad, kako ti udara u vrh lobanje...

Pirat povija ramena i nosi svoje banane dole niz spiralne stepenice.

Preko otvorenog dvorišta popločanog plavim pločicama, pa kroz vrata u kuhinju. Rutina: uključiti u struju američki blender osvojen od Amera prošlog leta, na nekakvoj partiji pokera, samo sa ulozima koji su već na stolu, u oficirskom smeštaju negde na severu, ne seća se više sada. ... Iseckati nekoliko banana na komadiće. Napraviti kafu u vrču. Uzeti konzervu mleka iz frižidera. Usitniti 'nane u mleku. Divno. *Obložio bih ja sve te od pića korodirane stomake Engleske.* ... Malo margarina, i dalje miriše kako valja, istopiti u tiganju. Oljuštiti još banana, iseći po dužini. Margarin cvrči, unutra se ubacuju duži režnjevi banana. Uključiti rernu *oooooaaaa* svi ćemo jednog dana lepo odleteti u vazduh zbog nje oh, ha,

ha, da. Oljuštene cele banane da se stave na roštilj čim se zagreje. Pronađi slezove kolačiće. ...

Unutra uteturava Tedi Blout sa Piratovim ćebetom preko glave, okli-
zne se na koru od banane i padne na dupe. „Ubiću se jednom”, mrmlija.

„Nemci će se postarati za to umesto tebe. Pogodi šta sam video sa krova.”

„Onu V-2 kako dolazi?”

„A4, da.”

„Posmatrao sam je kroz prozor. Pre otprilike deset minuta. Baš je čudno izgledala, zar ne. Nisam od onda ništa čuo, a ti? Mora da nije dobacila. Da je pala u more ili tako nešto.”

„Pre deset minuta?” Pokušava da na svom ručnom satu vidi koliko je sati.

„Najmanje toliko.” Blout sedi na podu i provlači koru od banane kroz rupicu na reveru pidžame, umesto cveta.

Pirat odlazi do telefona i ipak okreće Stanmor. Mora da prođe kroz uobičajenu dugačku, dugačku rutinu, no zna da je već i sam prestao da veruje u raketu koju je video. Bog ju je ubrao sa neba za njega, sa svog bezvazdušnog neba, kao čeličnu bananu. „Ovde je Prentis, da li ste malopre na radaru imali nešto iz Holandije. Aha. Aha. Da, *videli* smo je.” Ovo bi čoveku moglo pokvariti uživanje u izlascima sunca. Spušta slušalicu. „Izgubili su je negde nad obalom. Smatraju da je u pitanju prerani brenšlus.”

„Razvedri se”, Tedi će dok puzi natrag ka razvaljenom poljskom ležaju. „Biće ih još.”

Dobri stari Blout, uvek reč ohrabrenja. U toku tih nekoliko sekundi, dok je čekao da razgovara sa Stanmorom, Pirat je mislio: „Opasnost je prošla, ‘banana doručak’ je spasen.” No to je samo odlaganje. Zar ne. Zaista će ih biti još, od kojih svaka ima jednake šanse da mu sleti povrh glave. Niko, ni sa jedne strane fronta, ne zna tačno koliko ih je još. Hoćemo li morati da prestanemo da posmatramo nebo?

Ozbi Fil stoji na galeriji za orkestar, drži jednu od Piratovih najvećih banana tako da mu ova viri iz šlica štrafastog donjeg dela pidžame – dok je drugom rukom gladi u velikom žučkastom luku, ka tavanici, u tercama u četvoročetvrtinskom taktu, i pozdravlja osvit novog dana sledećim rečima:

Vreme je da dupe sa poda dignoš sad
 (pojedi bana-nu)
 Zube operi i gubi se u taj tamo rat,
 Zemlji mahni i duboko udahni.
 Ostavi snove sa strane,
 Jesi mlad, al' ne možeš sad,
 Dok Dan pobeđe ne osvane,
 U Ulici Civila sve će dobro biti,
 (pojedi bana-nu)
 Devojke usana slatkih i vino za piti,
 No još se treba sa Nemcima tući,
 Zato se osmehni, nećeš se izvući,
 A zatim, rekosmo već, čim stigneš
 Vreme je da dupe sa poda dignoš!

Postoji i druga strofa, no pre nego što je stigao da se u nju udubi, na razigranog Ozbija skaču i mahnito ga bubecaju, delom i njegovom sopstvenom debelom bananom, Bartli Gobič, Dekoverli Poks i Moris („Saksofon”) Rid, između ostalih. U kuhinji, slezovi kolačići sa crnog tržišta bezvoljno klize u sirup na Piratovom rešou sa dve ringle, gde ubrzo počinju gusto da ključaju. Kafa je provrila. Na drvenoj firmi paba što ju je, za vreme jednog dnevnog vazdušnog napada, smelo skinuo pijani Bartli Gobič, na kojoj se još uvek razaznaje natpis u intarziji SNAJP & ŠAFT, Tedi Blout sitno secka banane velikim jednakokrakim nožem, ispod čije nervozne oštrice Pirat jednom rukom ubacuje bleđu kašu u testo za vafle elastično od svežih kokošijih jaja, za koje je Ozbi Fil u zamenu dao jednak broj loptica za golf, koje su ove zime bile još ređe nego prava jaja, a drugom rukom meša voće u testo, ne preterano energično, pomoću žičane mutilice, dok nabusiti Ozbi lično, počesto natežući iz politre od mleka u kojoj se nalaze „Vat 69”² i voda, pazi na banane u tiganju i na grilu. Nedaleko od izlaza na plavo dvorište Dekaverli Poks i Žoakin Stik stoje kraj betonskog umanjenog modela planinskog vrha Jungfrau što ga je neki entuzijasta, još tamo negde dvadesetih, godinu dana s mukom oblikovao i izlivao pre nego što je otkrio da je suviše velik da bi ga kroz bilo koja vrata mogli izneti, i treskaju po padinama čuvene planine termoforima od crvene gume napunjenim kockicama leđa, u nameri da zdrobe

² Vat 69 – škotski viski.

led za Piratov frape od banane. S tim bradama naraslim preko noći, uće-banom kosom, zakrvavljenim očima, ogrezli u sopstveni zadah, Dekaverli i Žoakin su istrošeni bogovi što gone spori glečer.

Unaokolo po kući, ostali drugari po piću ispetljavaju se iz ćebadi (jedan iz svog ispušta vazduh, budući da sanja padobran), pišaju u lava-boe u kupatilima, zaprepašteno posmatraju svoje odraze u konkavnim ogledalima za brijanje, pljuskuju vodu bez ikakvog jasnog plana na umu po glavama sa proređenom kosom, s mukom se uvlače u vojničke opasače, mažu cipele protiv kiše koja će kasnije tog dana pasti, rukama već umornim od toga, pevaju odlomke iz poznatih pesama čije melodije ne znaju baš uvek, leže, verujući da se greju, na osunčanim mestima na koja pada svetlost sunca što se probilo kroz prozore, počinju oprezno da pričaju o poslu kako bi se pripremili na šta god da će raditi za manje od sat vremena, nanose penu za brijanje na lica i vratove, zevaju, čačkaju noseve, pretražuju ormare i police sa knjigama u potrazi za alkoholom da izleće mamurluk nastao od onog pića što ih je, ne bez provokacije i podosta prethodnog uslovljavanja, sredio sinoć.

Sada se po svim prostorijama širi, zamenjujući noćni stari vonj dima, alkohola i znoja, krhki bananasti miris Doručka: cvetan, prodirući, iznenađujući, više no boja svetlosti zimskog sunca, što zauzima prostor ne toliko zahvaljujući nekoj surovoj miomirisnosti ili jačini koliko zbog velike gustine tkanja njegovih molekula, deleći mađioničarsku tajnu posredstvom koje se – iako ne biva često da se Smrti tako jasno kaže da odjebe – živići genetski lanci pokazuju kao dovoljno zapleteni da se u njima sačuva neko ljudsko lice kroz deset ili dvadeset generacija... tako isto potvrđivanje-kroz-strukturu dozvoljava mirisu banane ovog ratnog jutra da krivuda, iznova osvaja, nadvladava. Ima li ijednog razloga da se ne otvori svaki prozor i ne dozvoli tom nežnom mirisu da prekrije čitav Čelzi? Kao kakva magija, protivu predmeta što padaju...

Uz klopot stolica, prevrnutih sanduka municije, klupa i otomana, Piratova se rulja okuplja na obalama velikog trpezarijskog stola, južnog ostrva dobrih povratnik ili dva u odnosu na prohladne srednjovekovne fantazije Koridona Trospa, i sada se guraju nad vrtložnom tamnom teksturom njegovih vizija od oraha sa omletima od banane, sendvičima sa bananom, đuvečima od banane, pireom od banane oblikovanim u britanskog lava što se propinje, ulupanim s jajima u testo za francuski tost, iscedenim kroz mašinu za rezance preko drhturavih kremastih prostranstava mlečnog krema sa bananom da ispišu

reči *C'est magnifique, mais ce n'est pas la guerre*³ (koje se pripisuju nekom francuskom posmatraču za vreme Juriša lake konjice⁴) što ih je Pirat usvojio za svoj moto... nad visokim karafindlima bledog sirupa od banane da se polako prelije preko vafla od banane, ogromnom glaziranom zemljanom posudom u kojoj su se seckane banane kiselile još od leta sa svežim medom i muskatnim suvim grožđem, iz kojeg, ovog zimskog jutra, vade zapenušane šolje medovače od banane... nad kroasanima sa bananom i knedlama sa bananom, i ovsenom kašom sa bananom i džemom od banane i hlebom od banane, i bananama flambiranim u prastarom brendiju koji je Pirat prošle godine doneo iz nekog podruma u Pirinejima u kojem se takođe nalazio i tajni radio-predajnik...

Zvono telefona, kad se oglasilo, lako se pronelo prostorijom, preko mamurluka, podgurkivanja, zveketa posuđa, razgovora o poslu, neveselog kikota, poput nepristojnog metalnog dvostrukog prdeža, i Pirat zna da mora da je za njega. Blout, koji je najbliži, javlja se na telefon, s viljuškom punom *bananes glacées* pomodno zaustavljenom u vazduhu. Pirat uzima poslednju kutlaču medovače, oseća kako mu klizi niz grlo kao da to vreme, vreme u svom letnjem spokoju, on zapravo guta.

„Tvoj poslodavac.”

„Nije fer”, zaječi Pirat, „nisam si još ni jutarnje sklekove uradio.”

Glas, koji je samo jednom ranije čuo – prošle godine na sastanku, lica i ruku zatamnjenih, anonimnan među desetinom ostalih slušalaca – sada govori Piratu da ga čeka u Griniču poruka naslovljena na njega.

„Stigla je na sasvim božanstven način”, glas će kreštavo i nabusito, „niko od *mojih* prijatelja nije toliko pametan. Sva *moja* pisma stižu poštom. Budi ljubazan i dođi da je pokupiš, Prentise.” Slušalica silovito treska na telefon, veza se prekida, i sada Pirat zna gde je sletela jutrošnja raketa i zašto nije bilo eksplozije. Prispela pošta, baš tako. Zagleda se kroz podupirače od sunčeve svetlosti, skroz niz trpezariju u ostale, koji su se davili u mnoštvu banana, dok su se nejasni palatalni glasovi njihove gladi gubili negde u potezu jutra između njih i njega. Stotinu milja razdaljine, tako iznenada. Usamljenost, čak i u mreži ovog rata, može kad

³ *C'est magnifique, mais ce n'est pas la guerre* (fr.) – to jeste veličanstveno, ali to nije rat.

⁴ *Juriš lake konjice* – neuspeli juriš konjice Lorda Kardigana u Bici za Balaklavu 1854. godine u Krimskom ratu, a istoimenu pesmu, inspirisanu ovim događajem, napisao je Tenison.

to poželi da ga zgrabi za utrobu i dotakne, kao sada, posednički. Pirat je opet s neke druge strane prozora, i posmatra neznance kako doručuju.

Odveo ga je, istočno preko mosta Voksol, u olupanoj zelenoj „lagondi” njegov posilni, desetar Vejn. Što je sunce više na nebu, to je jutro hladnije. Oblaci ipak počinju da se navlače. Skupina Amerikanaca, pripadnika vojne inženjerije, pokuljala je na put, krećući se da raščisti neku ruševinu u blizini, pevajući:

Sad je...

Hladnije od bradavice na veštičjoj sisi!

Hladnije od govneteta što iz pingvina visi!

Hladnije od dlaka na dupetu polarnog medveda!

Hladnije no što ledenog šampanjca čaša izgleda!

Ne, oni se samo pretvaraju da su „narodnik”, ali *ja* znam, oni su iz Jašija, od Kodreanu⁵, *njegovi* ljudi, ljudi iz Legije, oni... oni ubijaju za njega – oni su se *zakleli!* Pokušavaju da me ubiju... transilvanijski Mađari, oni znaju *čini...* po noći oni šapuću. ... E pa, hrramp, heh, heh, evo opet Piratovog Sindroma kako ga obuzima, kao i obično, kad to najmanje očekuje – mogli bismo ovde spomenuti da najveći deo onoga što u dosijeima stoji za Pirata Prentisa jeste neobičan talenat da – pa, da uđe u tuđe fantazije: to što je u stanju da, zapravo, preuzme teret *upravljanja* njima, u ovom slučaju fantazijama rumunskog rojaliste u izgnanstvu koji će možda biti potreban u skorijoj budućnosti. To je dar koji Firma smatra neverovatno korisnim: u ova vremena su im mentalno zdrave vođe i druge istorijske ličnosti od neprocenjivog značaja. Ima li boljeg načina da im se izvuče krv i time se izleče od preterane nervoze do da neko drugi preuzme upravljanje njihovim napornim malim sanjarijama... da živi pod pitomim zelenim svetlima njihovih tropskih pribežišta, pod povetarcima što duvaju kroz njihove kolibe, da pije njihove koktele, da menja mesto na kojem sedi kako bi gledao na ulaz u njihove javne prostore, da ne dopusti da njihova nevinost ispašta ništa više no što je već ispaštala... da umesto njih doživljava njihove erekcije, kad nastupe misli za koje lekari smatraju da su neprikladne... da se plaše svega, svega čega oni ne smeju da dopuste sebi da se plaše... sećajući se reči P. M. S.

⁵ *Corneliu Codreanu* (1899–1938) – rumunski političar i vođa nacionalfašističke Gvozdeno garde – Legije arhangela Mihaila.

Bleketa⁶: „Ne možete voditi rat na osnovu naleta osećanja”. Samo pevuši tu blesavu melodijicu kojoj su te naučili i trudi se da ne sjebeš stvar:

Da – ja – sam –
 Momak što tuđe fantazije živi,
 Trpi ono što drugima pripada –
 Čak i ako mi devojka na kolenu sedi,
 Ako Krupingam-Džouns kasni, ništa ne vredi,
 Ne moram ni da pitam za kim zvono zvoni sada...
 [Sad uz mnoštvo tuba i trombona u uskom slogu]
 Čini se da nema veze kad opasnost nekog steže,
 Jer Opasnost je krov sa kog padoh davno –
 Jednog ću dana da odem na konak,
 Zaboravi na pivo što duguješ mi, momak,
 Popišaj mi se na grob i produži slavno!

Zatim će početi i da *poskakuje* tamo-ovamo, podižući kolena visoko i vrteći štapom sa drškom u obliku glave V. C. Fildsa, sa sve nosom, cilindrom i ostalim, sasvim u stanju da proizvede magiju, dok orkestar svira drugi refren. Pratiće ga fantazmagorija, stvarna fantazmagorija, što juri ka ekranu, preko glava publike, na malim tračnicama elegantnog viktorijanskog preseka što liči na profil šahovske figure konja maštovito ali ne i vulgarno koncipiranog – a zatim će se ponovo izgubiti, dolaziti i odlaziti, pri čemu će prizori često menjati veličinu tako naglo, toliko nepredvidivo da će vam tu i tamo doći i žuč zajedno s medom, što se kaže. Prizore čine najbolje scene iz Piratove karijere surogat-fantaziste, i sežu u vreme kad je, svuda gde bi išao, nosio beleg Mladalačke ludosti što izrasta u očigledno mongoloidno zašiljenje baš na sred njegove glave. Već neko vreme je znao da određene epizode koje sanja ne mogu poticati od njega lično. Nije do tog zaključka došao na osnovu nekakve pažljive dnevne analize sadržaja, već je jednostavno to *znao*. No zatim je nastupio dan kada je, po prvi put, sreo pravog vlasnika sna koji je on, Pirat, sanjao: bilo je to kraj fontane sa pijaćom vodom u parku, uz veoma dug, uredan niz klupa, dah mora tik iznad uređenog oboda oko malih čempresa, sivi lomljeni kamen na stazama delovao je toliko mek

⁶ *Patrick Maynard Stuart Blackett* (1897–1974) – britanski eksperimentalni fizičar, dobitnik Nobelove nagrade za fiziku 1948. godine, koji je dao značajan doprinos Drugom svetskom ratu kroz razvoj operativnih istraživanja.

za spavanje poput oboda fedora šešira, i evo ga gde dolazi taj razdrljeni zabalavljeni otpadnik, onaj čijeg se susretanja neprekidno plašite, da se zaustavi i posmatra dve izviđačice koje pokušavaju da podese pritisak vode u fontani. Naginju se, nesvesne, te sočne dušice, fatalnih rubova belih pamučnih gaćica koje su otkrile, a obline od dečjeg sala na malim guzovima predstavljaju udar na Genitalni mozak, koliko god ćudljiv. Skitnica se nasmejao i upro prstom, a zatim se osvrnuo ka Piratu i izgovorio nešto neverovatno: „Je li? Izviđačice kad počnu da pumpaju vodu... *tvoj će zvuk biti noć što cvrči...* je li?” zureći pravo, isključivo u Pirata, bez ikakvog više prikrivanja. ... E pa, Pirat je sanjao upravo te reči, dva jutra ranije, tik pre nego što se probudio, bile su deo uobičajenog spiska nagrada na Takmičenju što je postalo krcato i opasno, zahvaljujući nekakvoj unutrašnjoj intervenciji ugljenih ulica... nije se baš dobro sećao... sada izvan sebe od straha, odgovorio je: „Odlazi, ili zovem policajca.”

To mu je rešilo neposredni problem. No pre ili kasnije nastupiće trenutak kada će neko drugi otkriti njegov dar, neko kome će to biti važno – imao je on i svoju dugotrajnu fantaziju, zapravo melodramu po uzoru na Ežena Sua, u kojoj ga otima nekakva organizacija dakoita⁷ ili Sicilijanaca, da ga iskoristi u neizrecive svrhe.

Godine 1935. imao je svoju prvu epizodu *izvan* bilo kakve faze poznatog sna – bilo je to za vreme njegovog kiplingovskog perioda, sa groznim urođeničkim ratnicima svuda dokle pogled doseže, drakunkuliazom i orijentalnim čirevima što su harali među vojskom, radio su mu preotele neke druge Sile koje će vladati onim užasnim crncima, Bog zna zašto, i sva narodska verovanja su raspršena, nema ovde Kerija Granta da se šegači unaokolo podmećući lek za slonove u posude za punč... nema čak ni onog Arapina Sa Velikim Masnim Nosom kojeg operišu, kao u onom tužnom klasiku koji je svaki vojnik čuo... nije ni čudo da se, jednog crvljivog poslepodneva u četiri sata, otvorenih očiju, okružen mirisom kora lubenica što trule, uz sedamdesetsedmomilionito ponavljanje jedine gramofonske ploče što su je u toj ispostavi posedovali, Sendija Makfersona što na svojim orguljama svira „Smenu straže”, Piratu javila šta drugo nego nakićena orijentalna epizoda: da se lenjo prebacio preko ograde i odšunjao u grad, u Zabranjenu četvrt. Tamo si natrapao na orgije koje je priredio neki Mesija kojeg još niko nije sasvim prepoznao,

---

⁷ *Dakoiti* – burmanski banditi iz XIX veka.

i znao si, čim su vam se pogledi ukrstili, da si ti njegov Jovan Krstitelj, njegov Natan iz Gaze, da si ti taj koji ga mora ubediti u njegovu božansku prirodu, obznaniti ga drugima, voleti ga i profano i u Ime onoga što on jeste... ta je fantazija mogla pripadati samo H. A. Loufu. Uvek postoji najmanje jedan Louf u svakoj kombinaciji, Louf je taj koji neprekidno zaboravlja da pripadnici muslimanske vere nisu radi da ih neko fotografše na ulici... Louf je taj koji pozajmljuje nečiju košulju kojem nestaje cigareta nalazi jednu nedozvoljenu u vašem džepu i pali je u kantini tačno u podne, gde se ubrzo vrti okolo sa neodređenim osmejkom, oslovljavajući narednika koji zapoveda vojnom policijom po ličnom imenu. I tako naravno kad Pirat učini tu grešku da proveri ovu svoju fantaziju kod Loufa, ne prolazi uopšte mnogo pre nego što i viši ešaloni doznaju za to. Sve odlazi u dosije, i naposljetku će ga Firma, u svojoj Neumornoj potrazi za upotrebljivim veštinama, pozvati u Vajthol, da ga posmatra u transu preko plavih čojanih polja i užasnih papirnih igrarija, očiju izvrnutih ka pozadini duplji što iščitavaju stare, isklesane stare grafite ispisane po njima. ...

Prvih nekoliko puta ništa se nije potrefilo. Fantazije su bile u redu, no nisu pripadale nikome bitnom. Ali Firma je strpljiva, posvećena radu na duge staze. Naposljetku, jedne šerlokholmske londonske večeri, Piratu se javio nepogrešivi miris gasa sa mračne ulične svetiljke, i iz magle pred njim izronilo je ogromno organoliko obličje. Pažljivo, korak po korak, Pirat je počeo da se približava toj stvari. Ona je počela da klizi unapred, da se sretne s njim, preko kaldrme, sporo poput puža, ostavljajući za sobom nekakav sluzavi sjajni trag koji nije mogao poticati od magle. U prostoru između njih nalazila se tačka ukrštanja, do koje je, budući malo brži, prvi stigao Pirat. Trgnuo se ka natrag, užasnut, u pokušaju da se vrati sa tačke ukrštanja – no ovakva prepoznavanja nisu reverzibilna. *Bio je to ogromni ždrelni Krajnik*. Velik barem kao katedrala Svetog Pavla, sve veći iz sata u sat. London se, a možda i čitava Engleska, nalazio u smrtnoj opasnosti!

Ovo limfno čudovište je nekada zakrčivalo cenjeno ždrelo lorda Bladerarda Ozma, koji je u to vreme u Forin ofisu bio zadužen za Novi Pazar, u znak neodređene pokore za prethodno stoleće britanskog stava prema Istočnom pitanju, jer nekada je od ovog mračnog, neshvatljivog sandžaka zavisila sudbina čitave Evrope:

Niko ne zna gde se na-mapi-nalazi,
 Ko bi rekao ipak da od-njeg'-sve-polazi?
 Svaki Crnogorac, i još Srbin svaki,
 Nešto da se desi, ipak će čekati – oh dušo
 „gledstona” mi spa-kuj i iščetkaj odelo,
 I još mi pripali debelu cigaru –
 Adresa moja sad će biti
 O-ri-jent Ekspres što hita
 Ka san-dža-ku u No-vom Pa-za-ru!

Plesna trupa sastavljena od sasvim pristalih mladih žena nevaljalo odevenih u vojničke šubare i visoke čizme neko vreme pleše okolo, dok u narednoj četvrtini lorda Bladerarda Ozma *asimiluje* njegov sopstveni rastući Krajnik, nekakva užasna transformacija ćelijske plazme koju edvardijanska medicina ne ume da objasni... nedugo potom, cilindri padaju po trgovima Mejfera, jeftini parfem visi u vazduhu, bez vlasnika, pod svetlostima paba na Ist Endu, dok Krajnik nastavlja svoj pohod, ne tako što nasumice guta svoje žrtve, ne, nego taj vražiji Krajnik ima *lukavi plan*, on bira samo izvesne karaktere koji će mu biti od koristi – za Englesku dolaze novi izbori, nova previranja u inostranstvu zbog čega Ministarstvo unutrašnjih poslova zapada u histerične, bolne epizode neodlučnosti... niko ne zna *šta* da radi... čine se neubedljivi pokušaji da se evakuše London, crne kočije tandrču u masivnim mravljim povorkama preko rešetkastih mostova, osmatrački baloni su postavljeni na nebu, „Našao sam ga u Hempsted Hitu, samo je sedeo i *disao*, tako... udah, izdah...” „Je li bilo tamo nekakvog *zvuka*?” „Da, užasan je... kao da neki ogroman *nos* šmrčući uvlači sline... čekaj, sada evo... počinje da... oh, *ne*... oh, Bože, ne mogu to opisati, toliko je oga – ” žica se prekida, prenos se završava, balon se podiže u plavozelenu zoru. Ekipe dolaze iz Kavendišove laboratorije da Hit premoste ogromnim magnetima, elektrolučnim terminalima, kontrolnim konzolama od crnog gvožđa prepunim merača i ručica, pojavljuje se vojska pod punom ratnom opremom sa bombama punim najnovijeg smrtonosnog gasa – Krajnik raznose eksplozijom, elektrošokovima, truju ga, on tu i tamo menja boju i oblik, žute gromuljice tkiva pojavljuju se visoko nad krošnjama... pred bleskajućim foto-aparatima štampe, odvratni zeleni pseudepod gamiže ka kordonu vojske i iznenada *ššlop!* s lica zemlje uklanja čitavu posmatračku stanicu u bujici

neke ogavne narandžaste sluzi u kojoj nesretni ljudi bivaju *svareni* – ne dok vrište, već zapravo dok se smeju, *zabavljajući se*. ...

Piratov/Ozmoov zadatak je da uspostavi kontakt sa Krajnikom. Situacija je sada pod kontrolom, Krajnik zauzima čitav kvart Svetog Jakova, nema više istorijskih građevina, vladine kancelarije su izmeštene, no toliko su raštrkane okolo da je komunikacija među njima veoma neizvesna – poštare na njihovim rutama grabe Krajnikovi fluorescentno-bež pipci čvrstih tačkastih izbočina, telegrafske žice su podložne prekidima kako se Krajniku čefne. Svakog jutra lord Bladerard Ozmo mora da stavi svoj polucilindar, uzme svoju akten-tašnu i ode do Krajnika, na dnevne pregovore. Ovo mu oduzima toliko vremena da je počeo da zanemaruje Novi Pazar, te su u Forin Ofisu zabrinuti. Tridesetih godina je razmišljanje u okvirima ravnoteže moći i dalje bilo veoma zastupljeno, diplomate su sve patile od balkanoze, špijuni stranih hibridnih imena vrebali su u svim postajama otomanske zabiti, šifrovane poruke na desetak slovenskih jezika tetovirale su se preko ogoljenih gornjih usana preko kojih bi operativci potom pustili nove brkove, koje bi im obrijali isključivo ovlašćeni dešifranti, nakon čega bi im, preko poruka, novu kožu presadili Firmini plastični hirurzi... usne su im bile palimpsesti tajne kože, prepune ožiljaka i neprirodno bele, po kojima su se međusobno raspoznavali.

Novi Pazar je, u svakom slučaju, i dalje predstavljao *croix mystique* na dlanu Evrope, tako da je Forin Ofis konačno odlučio da se obrati Firmi za pomoć. Firma je imala baš pravog čoveka za taj posao.

Svakog dana, u toku dve i po godine, Pirat je odlazio da poseti Krajnik svetog Džejmsa. Ovo ga je dovelo do ivice ludila. Premda je uspeo da razvije pidžin-jezik na kojem su on i Krajnik uspevali da komuniciraju, na nesreću nije bio dovoljno nazalno obdaren da bi mogao dobro da artikuliše glasove, te mu je čitav zadatak teško padao. Dok su njih dvojica razmenjivali unjkanje, psihijatri u crnim odelima sa sedam dugmadi, obožavaoci dr Frojda koji očigledno Krajniku nisu bili ni od kakve koristi, stajali su na merdevinama naslonjenim uz njegove gnusne sivkaste bokove i ubacivali novi čudotvorni kokain – donosili su čitave zidarske kofe pune te bele supstance, u lancima, uz merdevine, da je utrljaju u to pulsirajuće žlezdasto stvorenje, u bakterijske toksine što su gadno bujali u njegovoj unutrašnjosti, bez ikakvog vidljivog efekta (mada ko zna kako se *Krajnik* osećao, nije li tako?).

No lord Bladerard Ozmo je napokon mogao da sve svoje vreme posveti Novom Pazaru. Početkom 1939. godine pronašli su ga

udavljenog, pod nerazjašnjenim okolnostima, u kadi punoj pudinga od tapioke, u kući izvesne vikontese. Neki su u ovom činu videli prste Firme. Prošli su meseci, počeo je Drugi svetski rat, prošle su godine, iz Novog Pazara nije bilo nikakvih vesti. Pirat Prentis je spasao Evropu od balkanskog Armagedona o kojem su sanjali starci, omamljeni, u svojim krevetima, njegovom veličanstvenošću – premda ju nije spasao od Drugog svetskog rata, razume se. No u to je vreme Firma već odobravala Piratu tek majušne homeopatske doze mira, dovoljne tek da mu funkcioniše odbrambeni sistem, no nedovoljne da ga otruju.

Tedi Blout je na pauzi za ručak, no današnji ručak će biti, fuj, gnječavi sendvič sa bananom umotan u voštani papir, koji on nosi u svojoj modernoj vojničkoj torbici od kengurove kože, gde se vuče među neobičnim potrepštinama – patuljastim špijunskim foto-aparatima, teglom voska za brkove, limenom kutijom „meloids” pastila od sladića, mentola i paprike za milozvučan glas, dioptrijskim sunčanim naočarima sa zlatnim okvirom u stilu generala Makartura, dve identične srebrne četke za kosu, svaka u obliku plamtećeg mača SHAEF-a⁸, koje je Majka naručila za njega kod Gararda⁹ i koje smatra izvrsnima.

Cilj mu je, ovog kapajućeg zimskog podneva, gradska kuća od sivog kamena, ni dovoljno velika ni dovoljno istorijska da bi se pojavila u bilo kojem vodiču, uvučena u odnosu na trg Grovenor tek toliko da bude skrivena od pogleda, ponešto skrajnuta sa zvaničnih ratnih staza i koridora prestonice. Kad pisace mašine zastanu (u 8:20 i u ostale mitske sate), i kad nema letova američkih bombardera na nebu, i kad saobraćaj u Ulici Oksford nije pregust, mogu se čuti zimske ptice kako napolju pijuču, užurbano se motajući oko hranilica koje su devojke postavile.

⁸ SHAEF (eng. Supreme Headquarters Allied Expeditionary Forces) – vrhovna komanda savezničkih ekspedicionih snaga, za vreme Drugog svetskog rata zajednički saveznički štab u Londonu čiji je cilj bio planiranje i organizacija savezničkog iskrcavanja u zapadnoj Evropi, osnovan 1943. Vrhovni komandant bio je Dvajt Ajzenhauer. Na amblemu SHAEF-a nalazio se plamteći mač.

⁹ Garrard & Co. (eng.) – proizvođači luksuznog nakita i predmeta od dragulja i srebra još od 1735. Od 1843. do 2007. bili su i zvanični kraljevski draguljari.

Kamene ploče su skliske od izmaglice. Sada je mračna, nemilosrdna, duvana gladna, glavobolna, stomačnouznemirena sredina dana, milion birokrata marljivo kuje planove za smrt, a neki od njih su toga čak i svesni, mnogi su sada već pri drugoj ili trećoj krigli ili koktelskoj čaši, što ovde stvara izvesnu auru očaja. No Blout, ulazeći na ulaz zastrt vrećama sa peskom (privremene piramide podignute da ugone zaista čudnovatom potomku bogova), ne oseća ništa od toga: suviše je zauzet prebirajući po glavi smislene izgovore za slučaj da ga uhvate, mada nije da će ga uhvatiti, znate...

Devojka za prijemnim pultom, dobroćudna pripadnica ATS-a¹⁰ sa naočarima što pravi balone od žvakaće gume, rukom mu daje dopuštenje da pođe gore. Pomoćnici u vlažnoj vuni koji su krenuli na sastanke zaposlenih, do toaleta, da sat ili dva provedu pošteno pijući, klimaju mu glavom, ne videći ga zapravo, poznato je on lice, drugar onog kako-se-beše-zove, drugari su sa Oksforda, zar ne, onaj poručnik što radi dole niz hodnik u ACHTUNGU...

Staru kuću su podelili ratni beskućnici. ACHTUNG označava *Allied Clearing House, Technical Units, Northern Germany*. To je jazbina papira puna ustajalog dima, trenutno gotovo sasvim napuštena, sa crnim pišaćim mašinama koje se uzdižu poput nadgrobnih spomenika. Pod je od prljavog linoleuma, nema prozora: električno osvetljene je žuto, jeftino, nemilosrdno. Blout zaviruje u kancelariju dodeljenu njegovom starom prijatelju iz Isusovog koledža, pukovniku Oliveru („Tantiviju”) Maker-Mafiku¹¹. Nema nikoga. Tantivi i Jenki su obojica na ručku. Dobro je. Onda da vadi stari foto-aparat, da pali lampu na radnom stolu, a sada da podesi reflektor baš tako...

Mora da ovakve kancelarije postoje svuda po ETO-u¹²: svega tri bedne izguljenokrem medijapan ploče za zidove, bez sopstvene zasebne

¹⁰ ATS (eng. Auxiliary Territorial Service) – pomoćna teritorijalna služba, ogranak britanske vojske za vreme Drugog svetskog rata u kojem su služile žene.

¹¹ Na engleskom, „tantivy” označava brz galop, „mucker” označava dangubu ali predstavlja i prisni naziv za dugogodišnjeg prijatelja, dok „maffick” označava veselu, razuzdanu javnu proslavu (prvi put upotrebljeno da označi pobedničko slavlje britanskih trupa nakon odbrane grada Mahikenga u kojem su, za vreme Drugog burskog rata, pod opsadom proveli 217 dana).

¹² ETO (eng. European Theatre of Operations) – evropska ratna scena. Američko vojno telo zaduženo za upravljanje operacijama američke vojske u Drugom svetskom ratu (od 1942. do 1945.) na evropskom ratištu.

tavanice. Tantivi svoju deli sa kolegom iz Amerike, poručnikom Tajronom Slotropom. Radni stolovi im stoje pod pravim uglom, tako da ne mogu direktno da se gledaju osim ako se ne okrenu za nekih 90 stepeni. Tantivijev sto je uredan, Slotropov užasno neuredan. Još od 1942. nije raščišćen tako da se pokaže originalna drvena površina. Stvari padaju u neurednim slojevima, preko osnove od birokratske smegme koja se postojano prosejava sve do dna, sačinjene od miliona sićušnih crvenih i smeđih otpadaka gumice za brisanje, zarezaca za olovke, sasušenih mrlja od čaja ili kafe, ostataka šećera i mleka u prahu, gomile pepela cigareta, veoma finih crnih ostataka što su otpali sa traka za pisace mašine, bibliotečke paste u stanju raspadanja, razlomljenih aspirina smrvljenih u prah. Zatim slede razbacane spjalice, kresiva za zipo upaljač, gumice, punjenja za heftalicu, opušci i zgužvane prazne paklice cigareta, rasute šibice, pribadače, ulošci za penkala, istrošene olovke svih boja uključujući i heliotrop i sirovu umbra boju do kojih je teško doći, drvene kašičice za kafu, „Tajerove pastile za grlo Klizavi brest¹³” koje je poslala Slotropova majka, Nalin, čak iz Masačusetsa, komadići trake, kanapa, krede... iznad toga sloj zaboravljenih dopisa, istrošenih žučkastih knjižica sa kuponima za sledovanje, brojeva telefona, neodgovorenih pisama, iscepanih indigo papira, nažvrljanih akorda za ukulele za desetak pesama među kojima je i „Johnny Doughboy Found a Rose in Ireland”¹⁴ („Ima on neke aranžmane što prilično lako ulaze u uho”, izvestio ga je Tantivi, „on ti je kao američki Džordž Formbi¹⁵, ako tako nešto možeš da zamisliš”, no Blout je odlučio da radije ne bi zamišljao), prazna bočica od losiona za kosu „Kremlj”, izgubljeni delići raznih slagalica na kojima su se videli delovi levog oka boje ćilibara jednog vajmarskog ptičara, nabori baršunaste haljine zelene boje, škrljac-plave šare nekog dalekog oblaka, naranđastog nimbusa nekakve eksplozije (možda zalaska sunca), zakivaka

¹³ Klizavi brest (lat. *Ulmus rubra*) – vrsta bresta koji raste u istočnom delu Severne Amerike, poznat i pod nazivima crveni brest, glatki brest i mrki brest. Unutrašnji deo kore ovog bresta koristi se u medicini.

¹⁴ „Johnny Doughboy Found a Rose in Ireland” – popularna pesma komponovana 1942. za film „Johnny Doughboy”.

¹⁵ *George Formby* (1904–1961) – britanski komičar, pevač, tekstopisac i glumac koji je svirao bendžo ukulele, velika zvezda pozornice i televizije tokom tridesetih i četrdesetih godina XX veka.

na površini „Leteće tvrđave”¹⁶, ružičaste unutrašnjosti butine napućene pinap devojke... nekoliko starih nedeljnih obavestajnih izveštaja G-2¹⁷, prekinuta ufrćkana žica ukulelea, kutijice zvezdica od gumiranog papira raznih boja, delovi baterijske lampe, zatvarač limene kutijice kreme za cipele „naget” u kojem bi Slotrop s vremena na vreme proučavao svoj nejasni mesingani odraz, nepoznat broj priručnika iz biblioteke ACH-TUNG-a dole niz hodnik – nemački rečnik tehničkih izraza, F.O. *Posebni priručnik* ili *Plan grada* – i obično bi negde bio, osim ako ga neko ne bi maznuo ili bacio, *Njuz ov d vorld*¹⁸ – Slotrop je bio verni čitalac.

Rajsneglama prikachena za zid uz Slotropov sto stajala je karta Londona, na čije se fotografisanje, svojim sićušnim foto-aparatom, sada bacio Blout. Vojnička torbica mu je otvorena, i kancelarijom počinje da se širi miris zrelih banana. Da li bi trebalo da zapali cigaru da ubije taj miris? Nije baš da se vazduh ovde kreće, znaće da je neko bio. Potrebne su mu samo četiri ekspozicije, klik žmić klik, bože kako se samo izveštio u ovome – ako bilo ko upadne, samo ispusti foto-aparat u torbu gde će sendvič sa bananom istovremeno ublažiti pad, prigušiti izdajnički zvuk i sprečiti štetni gravitacioni pritisak.

Šteta što onaj ko finansira ovaj mali poduhvat neće da se isprsi za kolor film. Blout se pita ne bi li to predstavljalo veliku razliku, mada ne zna nikoga koga bi to mogao da pita. Zvezdice nalepljene na Slotropovoj karti pokrivaju čitav raspoloživi spektar, počevši od srebrne boje (označene kao „Darlin”) koja deli konstelaciju sa Gledis, zelenom, i Ketrin, zlatnom, i kako oko dalje luta, Alis, Delores, Širli, nekoliko Sali – ovde su uglavnom crvene i plave – zatim jedna skupina u blizini Tauer Hila, ljubičasta gusta gomila oko Kovent Gardena, maglina koja se rasipa na Mejfer, Soho i dalje ka Vembliju, pa gore do Hempsted Hita – u svim pravcima se pruža ovaj sjajni, višebojni, tu i tamo poluoljušteni nebeski svod, devojke po imenu Kerolajn, Marije, Ane, Suzane, Elizabete.

No možda su boje samo nasumično odabrane, možda nemaju nikakvo značenje. Možda devojke čak i ne postoje. Od Tantivija je, tokom nekoliko nedelja spontanog ispitivanja (*znamo da ti je to drugar iz škole, no suviše je rizično dovođiti ga ovamo*), Blout mogao da sazna samo

¹⁶ *Leteća tvrđava* – boing B-17, američki bombarder iz perioda Drugog svetskog rata.

¹⁷ *G-2* (eng. ground intelligence) – kopnena vojna obavestajna služba.

¹⁸ *News of the World* – britanski tabloid poznat po senzacionalističkim vestima koji izlazi svake nedelje.

da je Slotrop počeo da radi na ovoj karti prošle jeseni, negde u vreme kad je počeo da odlazi na teren za ACHTUNG i da posmatra štetu koju su napravile raketne bombe – imao je, kako se činilo, na tim svojim putovanjima po mestima smrti dovoljno vremena i za jurenje devojaka. Ako je postojao neki razlog da se svakih nekoliko dana postavljaju nove papirne zvezdice, taj ga čovek još uvek nije dao – izgleda da nije za javnost, Tantivi je jedini koji uopšte i baci pogled na kartu, i to više u duhu prijateljski nastrojenog antropologa – „Neka vrsta bezazlenog jenkijevskog hobija”, rekao je svom prijatelju Bloutu. „Možda je to da bi mogao da vodi evidenciju o svima njima. Zaista vodi prilično složen društveni život”, nakon čega se dao u priču o Lorejn i Džudi, o Čarlsu, pozorniku homoseksualcu i o klaviru u kamionu za selidbe, ili o bizarnoj maskaradi u koju su bile umešane Glorija i njena pristala majka, o opkladi u funtu na utakmicu između „Blekpula” i „Preston Nort Enda”¹⁹ o bezobraznoj verziji „Tihe noći” i bogom danoj magli. No nijedna od ovih priča, kad su u pitanju bili oni kojima je Blout podnosio izveštaj, nije baš bila posebno informativna...

E pa sad. Završio je. Torba je zakopčana, lampa ugašena i vraćena natrag na mesto. Možda ima vremena da ode do Tantivija, u „Snajp & Šaft”, vremena za drugarsku kriglu. Vraća se niz lavirint od lesonita, po slabom žutom svetlu, uz gomilu devojaka u kaljačama, rezervisan Blout ozbiljnog lica, nema tu vremena za vaćarenje znate, i dalje mora da obavi svoju dnevnu isporuku...

Vetar je počeo da duva sa jugozapada i barometar pada. U rano poslepodne se, pod kišnim oblacima koji su se skupljali, već smrklo kao da je večer. Tajrona Slotropa će nevreme zateći napolju. Danas je imao dugu, idiotsku jurnjavu do nultog stepena geografske dužine, uobičajeno bez rezultata. Trebalo je da to bude još jedna prerana eksplozija u vazduhu, gde komadi zapaljene rakete pljušte sa neba u krugu od nekoliko

¹⁹ „Blekpul” i „Preston Nort End” – fudbalske ekipe koje su se nadmetale u okviru Severne lige Londonske fudbalske asocijacije. Autor misli na jednu od dve uzastopne utakmice koje su se igrale u oktobru 1944. godine (7. i 14. oktobra).

kilometara, gde ih većina pada u reku, svega jedan komad u nekakvom prepoznatljivom obliku, i to dobro opkoljen, kad je Slotrop stigao, najstrožim obezbeđenjem koje je ovaj ikada video, i najmanje prijateljski nastrojenim. Meke, izbledele beretke naspram škrljac-plavih oblaka, „Sten Mk III” automata²⁰ podešenih na automatsku paljbu, brkova širokih koliko i usta, preko čitave ogromne gornje usne, smrtno ozbiljni – nije bilo šanse da bilo koji američki poručnik baci pogled, ne danas.

ACHTUNG je, u svakom slučaju, siromašni rođak Savezničke obaveštajne službe. Ovog puta barem Slotrop nije sam, bilo je neke slabe utehe u tome što su natrag vratili i njegovog parnjaka iz tehničke obaveštajne službe i nedugo potom čak i šefa njegovog sektora, koji je došao na mesto dešavanja dižući uzbunu, u svom „vulsi vospu” iz ‘37. Ha! Nijedan od njih nije uzvratio Slotropu na prijateljsko klimanje glavom. Mrka kapa, momci. No lukavi Tajron se vrzma okolo, deleći „laki strajk”, i to dovoljno dugo da otkrije barem šta se dešava sa tim tu Nesrećnim pogotkom²¹.

U pitanju je grafitni cilindar, oko šest inča dugačak i dva u prečniku, sa svega nekoliko ljuspica vojnički zelene boje koje su ostale neoprjene i neoljuštene. Jedini komad koji je preživio prasak. Očigledno je i trebalo da ga preživi. Izgleda da su nekakvi papiri pohranjeni unutra. Narednik-major je opekao ruku kad ga je podizao i čuli su ga kako urla *Oh jebi ga*, što je izazvalo smeh među onima iz nižeg platnog razreda. Svi su čekali na kapetana Prentisa iz O.S.O. (*e ti* namršteni skotovi ne žure ni zbog čega), koji se upravo pojavio. Slotrop uspeva da ga vidi na tren – lice izubijano od vetra, krupan opasan bilmez. Prentis uzima cilindar, odlazi kolima, i to je to.

U tom slučaju, smatra Slotrop, ACHTUNG može, pomalo zamorno, da podnese pedesetmilioniti međuodeljenski zahtev tom O.S.O. tražeći nekakav izveštaj o sadržaju cilindra i, kao i obično, oni će ih ignorisati. U redu je, ne ljuti se on. O.S.O. ignorišu sve, a svi ignorišu ACHTUNG. I kakve to uopšte ima veze? To mu je poslednja raketa za neko vreme. Nadajmo se zauvek.

Tog jutra u njegovom prijemnom sandučetu osvanulo je naređenje po kojem ga šalju na privremenu dužnost u neku bolnicu čak u Ist Endu.

²⁰ *Sten Mk III* – jednostavna verzija britanskih automata „Sten” kalibra 9x19 mm, koje je britanska vojska koristila tokom Drugog svetskog rata.

²¹ Igra reči: „laki strajk” (lucky strike) znači „srećni pogodak”.

Bez objašnjenja, izuzev priključene kopije napomene poslate ACHTUNG-u u kojoj se zahteva njegovo premeštanje „u okviru programa testiranja PWE”. Testiranja? PWE²² znači Uprava za političko ratovanje, pogledao je. Još malo onog Minesota multifazičnog sranja²³, nema sumnje. Ali biće to promena u odnosu na uobičajeni lov na rakete, koji počinje pomalo da ga zamara.

Nekad je Slotropu bilo stalo. Bez zezanja. Barem misli da mu je bilo stalo. Mnogo toga od pre 1944. mu je sada malo nejasno u sećanju. Prvog vazdušnog napada se seća samo kao dugačkog perioda u kojem je imao sreće. Ništa što su ovi iz Luftvafe bacili nije mu ni blizu prišlo. Ali prošlog leta su počeli sa tim letećim bombama. Čovek mirno šeta ulicom, ili leži u krevetu, tek što nije pao u san, kad odjednom taj zvuk kao prdež iznad krovova – ako samo nastavi da se čuje, dižući se do vrhunca i prelazeći preko njih – e to je bilo u redu, to je onda tuđa brigada... Ali ako se motor isključi, pazi se momak – počela je da pada, rasipajući gorivo za sobom, dalje od komore za sagorevanje, i imaš deset sekundi da se sakriješ ispod nečega. Dobro, nije zapravo bilo baš jako strašno. Nakog nekog vremena se navikneš – zatekneš sebe kako se kladiš u male sume novca, šiling ili dva, dok Tantivi Maker-Mafik sedi za susednim stolom, na to gde će sledeća V-1²⁴ udariti...

Ali onda su, prošlog septembra, došle rakete²⁵. Te jebene rakete. Na tu pogan se niste mogli navići. Nema šanse. Iznenaden, prvi put je otkrio da se zaista plaši. Počeo je više da pije, manje da spava, da ne vadi

²² PWE (eng. Political Warfare Executive) – uprava za političko ratovanje. Britanski tajni organ, osnovan u avgustu 1941, koji su sačinjavali ministarski odbor (isprva ministar inostranih poslova, ministar informacija i ministar za ekonomsko ratovanje, a kasnije samo prva dvojica) i izvršno osoblje (iz Ministarstva informacija, specijalnih operacija i BBC-ja), a koji je bio zadužen za propagandne aktivnosti.

²³ MMPI – Minesota multifazični inventar ličnosti. Test sastavljen od velikog broja tvrdnji koje se označavaju kao tačne i netačne, koji služi za dijagnostikovanje psiholoških poremećaja i koji se uzima kao najčešća mera psihopatologije u istraživanjima.

²⁴ V-1 (nem. *Vergeltungswaffe 1*) – oružje odmazde 1, tehnička oznaka Fieseler Fi-103. Nemačka leteća bomba sa nepokretnim krilima, pogonjena pulsirajućim mlaznim motorom. Bombama ovog tipa nemačke snage bombardovale su London i jugoistočnu Englesku počev od 13. juna 1944. (kada se odigrao napad na London) do septembra 1944. godine.

²⁵ V-2 (nem. *Vergeltungswaffe 2*) – oružje odmazde 2, tehnička oznaka Aggregat-4, A4. Balistički projektil na tekuće gorivo.

cigaretu iz usta, osećajući da su ga na neki način namagarčili. Isuse, nije trebalo *ovako* da se nastavi...

„Čuj, Slotrop, već ti je jedna u ustima – ”

„Nervoza”, reče Slotrop i ipak zapali.

„E pa nemoj *moje*”, Tantivi će molećivo.

„Dve istovremeno, vidiš?” reče Slotrop i uperi ih nadole, kao očajne iz stripa. Poručnici zure jedan u drugog kroz pivsku sumaglicu, dok se s druge strane visokih hladnih prozora „Snajp & Šafta” dan vukao a Tantivi spremao da prsne u smeh ili prezrivo frkne „Oh bože” preko drvenog Atlantika njihovog stola.

Bilo je podosta Atlantika za te tri godine, često burnijih od onog koji je Vilijam, prvi prekookeanski Slotrop, prešao pre toliko generacija. Neotesano oblačenje i govor, nedolično ponašanje – jedne užasne večeri su ih, zahvaljujući pijanom Slotropu, Tantivijevom gostu u klubu „Džunior Ateneum”²⁶, obojicu izbacili napolje jer je kljunom preparirane sove nasrnuo na vratnu venu Dekaverlija Poksa, dok je Poks, zauzevši uporište na bilijarskom stolu, pokušao da nabije belu kuglu Slotropu u grlo. Tako nešto se dešavalo uznemirujuće često: ipak, velikodušnost je dovoljno izdržljiv brod za ove okeane, te je Tantivi uvek bio tu crveneći se ili smeškajući se, dok se Slotrop čudio kako ga Tantivi, kad je stvarno bilo važno, nikada nije izneverio.

Zna da može da kaže šta mu je na pameti. Nema to toliko veze sa današnjim ljubavnim izveštajem o Normi (jamice na obrazima, iz Sidar Rapidsa, još malo pa debitantkinja, noge), Mardžori (visoka, elegantna, građena kao plesačica iz prvog reda u ”Vetrenjači”²⁷) i čudnim dešavanjima od subote uveče u klubu „Frik Frak” u Sohou, lokalnu loše reputacije sa pokretnim svetlima u raznim pastelnim nijansama, sa natpisima ZABRANJEN ULAZ i ZABRANJEN DŽITERBAG PLES postavljenim kako bi zadovoljili razne vrste policije, vojne i civilne, šta god „civilno” danas značilo, koji bi s vremena na vreme svratili, gde je protivno svim izgledima, zahvaljujući nekakvoj užasnoj tajnoj zaveri, Slotrop, koji je trebalo da se sastane sa jednom, ušetao i spazio koga bi drugog nego *obe*, poređane u vrstu, scena podešena baš za njega, preko plavog vunenog ramena mašiniste treće klase, pod golim prekrasnim pazuhom devojke

²⁶ *Junior Athenaeum* – klub na Pikadiliju, osnovan 1864.

²⁷ *Vetrenjača* (eng. Windmill) – jedino londonsko pozorište koje je bilo u funkciji tokom Drugog svetskog rata; osnovano 1932. godine.

što igra lindi-hop²⁸, zaustavljene nakon okreta, kože koju su pokretna svetla obojila u boju lavande, baš tamo, i tada, dok nadire paranoja, dva lica počinju da se okreću ka njemu...

Obe mlade dame su na Slotropovoj karti slučajno bile srebrne zvezdice. Mora da se osećao nekako srebrnkasto oba puta – svetlucavo, zveckavo. Boja zvezdica koje je lepio trebalo je da se slaže samo sa tim kako se osećao baš tog dana, od plave do zlatne. Nikad da bi nekoga rangirao – a i kako bi mogao? Niko ne vidi tu kartu osim Tantivija, i Isuse, sve su tako lepe... olistale i procvetale svuda po njegovom postepeno zimom zahvaćenom gradu, u čajdžinicama, u redovima umotane u marame i kapute, uzdišu, kijaju, sve noge u čarapama od pamučnog konca na ivičnjacima, stopiraju, kucaju na pisacim mašinama ili arhiviraju sa pompadur punđama iz kojih niču žute olovke, on ih pronalazi – dame, komade, devojke velikih grudi – jeste, malo je to opsesivno ali... „Svestan sam da na svetu postoje divlja ljubav i radost”, propovedao je Tomas Huker²⁹, „baš kao što postoje divlji timijan i vaskoliki drugi začini; no mi biramo vrtanu ljubav, i vrtanu radost, zásad Boga lično.” I kako samo raste Slotropov vrt. Sve vrvi od klematisa, od nezaboravka, od vrtne rutvice – i svuda okolo, purpurne i žute kao ljubavni ugrizi, dan i noć u izobilju.

Voli da im priča o svicima. Engleskinje ne znaju ništa o svicima, što je otprilike sve što Slotrop zasigurno zna o Engleskinjama.

Tantivi je iskreno zbunjen kartom. To se nije moglo pripisati uobičajenom glasnom američkom glupiranju, osim ako to nije bio nekakav refleks momka iz bratstva u vakuumu, refleks protiv kojeg Slotrop nije mogao, produženo lajanje u praznoj laboratoriji, u spletu odjekujućih hodnika, još dugo nakon što je potreba za tim nestala a braća otišla u Drugi svetski rat, u svoju šansu za smrt. Slotrop stvarno ne voli da priča o svojim devojkama: Tantivi mora diplomatski da ga usmerava, još i sada. Isprva Slotrop, staromodno džentlmenski nastrojen, uopšte ništa nije pričao, sve dok nije otkrio koliko je Tantivi stidljiv. Tada mu je sinulo da je Tantivi hteo da mu ovaj neku namesti. Negde u isto vreme Tantivi je počeo da uviđa prave razmere Slotropove izolovanosti. Činilo se da nikoga drugog nije imao u Londonu, osim mnoštva devojaka koje bi retko ponovo video, s kim bi mogao da razgovara *o bilo čemu*.

²⁸ *Lindi-hop* – vrsta svinga, nastao 1920-ih u Harlemu.

²⁹ *Tomas Huker* (Thomas Hooker) – istaknuti puritanski religiozni i kolonijalni vođa, osnivač kolonije Konektikat, poznat kao izvanredan govornik.

Slotrop i dalje svakog dana održava svoju kartu, neshvatljivo save-
sno. U najboljem slučaju, ona slavi tok, prolaženje iz kojeg – između
iznenadnog uništenja sa neba, tajanstvenih naređenja koja stižu iz mrač-
nih noćnih akcija a koja su za njega ništa drugo do uzaludna – može da
spase po koji trenutak tu i tamo, dane što ponovo postaju sve hladniji,
jutarnji mraz, dodir Dženiferinih grudi pod hladnom vunom džempe-
ra ostavljenog da se malo ugrije u hodniku punom dima od uglja čiji
dnevni očaj on nikad neće znati... šolju ”bovrila”³⁰ na korak od ključanja
koja mu je opekla golo koleno dok Ajrin, gola kao i on u kvadratu stakle-
ne sunčeve svetlosti, podiže dragocene najlon čarape jednu po jednu da
pronađe par na kojem nije otišla žica, a svaki pokret bljesne pod svetlom
što dopire kroz zimsku pergolu napolju... nazalni moderni glasovi Ame-
rikanki što pevaju iz žljebova nekakve ploče, pa kroz iglu gramofona
Alisonine majke... ušuškavanje da se ugrije, zavese za zamračenje svuda
preko prozora, bez ikakve svetlosti osim od žara njihove poslednje ciga-
rete, engleski svitac, što se ljuljuška na njen ćef kurzivom koji se malo
razvukao, u rečima koje ne može da pročita...

„Šta se desilo?” Slotrop čuti. „Tvoje dve dame iz Ženske kraljevske
mornarice³¹... kad su te videle...” Onda primećuje da je Slotrop, umesto
da nastavi sa pričom, počeo sav da drhti. Da je drhtao, zapravo, već neko
vreme. Bilo je hladno tamo, ali ne toliko hladno. „Slotrope – ”

„Ne znam. Isuse.” Ali bilo je zanimljivo. Najčudniji osećaj. Ne može
da prestane. Podiže kragnu svoje „ajkovke”³², uvlači ruke u rukave i
neko vreme tako sedi.

Zatim, nakon stanke, s cigaretom u pokretu: „Ne možeš da ih čuješ
kad dolaze.”

Tantivi zna koga. Skreće pogled. Neko vreme samo čute.

„Naravno da ne možeš, kreću se brže od zvuka.”

³⁰ *Bovril* – ekstrakt govodine koji se koristi kao dodatak supama, ili razmućen u ključa-
loj vodi kao napitak.

³¹ *WRNS* (eng. Women’s Royal Naval Service) – ženska pomoćna služba Kraljevske
mornarice Ujedinjenog Kraljevstva.

³² *Ajk* ili *ajzenhauer* jakna – kratka vojnička vunena jakna, deo standardne uniforme
američkih vojnih trupa u Drugom svetskom ratu nakon novembra 1944, napravlje-
na po zamisli generala Dvajta Ajzenhauera da bude kraća, udobnija i prikladnija za
borbena dejstva od dotadašnjih.

„Da, ali – nije to zbog toga”, reči ispadaju iz njega između dva naleta drhtavice – „onu drugu vrstu, one V-1, njih možeš da čuješ. Je li tako? Možda imaš šansu da se skloniš s puta. Ali te stvari prvo eksplodiraju, i-i tek *tada* čuješ kako dolaze. Samo što ih, ako si mrtav, onda *ne* čuješ.”

„Isto je i u pešadiji. Znaš to. Nikada ne čuješ onog što te pogodi.”

„Uh, ali – ”

„Misli o tome kao o veoma velikom metku, Slotrope. Sa zakrilcima.”

„Isuse”, govori kroz zube što cvokoću, „baš si me utešio.”

Tantivi, uznemireno se naginjući kroz miris ječma i smeđu tminu, zabrinutiji sada zbog Slotropove drhtavice nego zbog bilo koje svoje sablasti, raspolaže samo utvrđenim kanalima za koje slučajno zna a putem kojih bi mogao da pokuša da učini da sve to nestane. „Zašto ne bismo videli da li možemo da te odvedemo na mesta gde su neki od njih udarili...”

„Zbog čega? Ma daj, Tantivi, potpuno su uništeni. Zar ne?”

„Ne znam. Sumnjam da čak i Nemci znaju. Ali to nam je najbolja šansa koju imamo da budemo za korak ispred onih iz tehničke obavestajne službe. Zar ne.”

I tako je Slotrop počeo da istražuje „slučajeve” V-bombe. Ono što sledi nakon nje. Svakog jutra bi – isprva – neko iz Civilne odbrane dostavio ACHTUNG-u spisak jučerašnjih pogodaka. Spisak bi na kraju stigao do Slotropa, ovaj bi sa njega skinuo od olovaka umrljanu otpremnicu, otišao da izvuče isti stari „hamber” iz garaže i krene u obilazak, Sveti Đorđe nakon počinjenog dela, koji ide da kopa okolo u potrazi za izmetom Zveri, delićima nemačke gvožđurije koje nema, unosi prazne zaključke u svoje beležnice – radna terapija. Kako su informacije počele brže da stižu do ACHTUNG-a, često bi se pojavio na vreme da pomogne ekipi za pretraživanje – pratio bi nemirne pse Kraljevskih vazduhoplovnih snaga do mirisa gipsa, plina koji curi, do nakrivljenih dugačkih krhotina i ulegnute potporne mreže, do ispruženih karijatida bez nosa, sa rđom već po ekserima i golim površinama, praškastog poteza ruke Ništavila preko tapeta po kojima šapuću paunovi što šire svoje repove po bogatim travnjacima džordžijanskih kuća iz davnina, do bezbednih žljebova crnike... uz povike koji zahtevaju tišinu do mesta gde su neka izbačena ruka ili belasanje kože čekali na njih, kao preživeli ili žrtve. Kad nije mogao da pomogne držao se podalje, moleći se isprva konvencionalno

Bogu, po prvi put nakon onog drugog vazdušnog napada, da pobedi život. No previše ih je umiralo i zato je, ne videći smisao, prestao.

Juče je bio dobar dan. Pronašli su dete, živo, malu devojčicu, skoro ugušenu pod „Morisonovim skloništem”³³. Čekajući nosila, Slotrop ju je držao za rukicu poplavelu od hladnoće. Psi su lajali na ulici. Kad je otvorila oči i ugledala ga, prvo što je rekla bilo je: „Imaš li gumu, drugar?” Zatočena tamo dva dana, bez gume za žvakanje – mogao je da joj da samo „Tajerov klizavi brest”. Osećao se kao kreten. Pre nego što su je odneli ipak je prinela njegovu ruku usnama da je poljubi, usana i obraza pod svetlom signalnih lampi hladnih poput mraza, a grad oko njih odjednom veliki opustošeni zamrzivač što vonja po ustajalosti i bez ikakvih iznenađenja u njemu ikada više. Tada se osmehnula, sasvim blago, i znao je da je to bilo ono na šta je čekao, opa, osmeh kao Širli Templ, kao da je upravo to poništilo sve usred čega su je pronašli. Kakva prokleta budalasta stvar. Nalazi se na dnu svoje loze, 300 godina Jenkija zapadne močvare, i ne može da postigne ništa drugo do nekakvo nervozno primirje sa njihovim Proviđenjem. Izvesni detant. Ruševine po kojima svaki dan odlazi da prebira samo su, svaka, propoved o taštini. To što ne pronalazi, iz nedelje u nedelju, ni najmanji trag nekakve rakete, propoveda o tome koliko je nedeljiv čin smrti... Slotropovo putovanje: London, sekularni grad, uči ga: pri svakom skretanju za ugao može se naći usred parabole.

Postao je opsednut idejom o raketi na kojoj je ispisano njegovo ime – ako su zaista nameračili da ga srede (to „Oni” uključuje mogućnosti koje nadaleko prevazilaze nacističku Nemačku), to je najsigurniji način, ništa ih ne košta da napišu njegovo ime *na svakoj svakcatoj, zar ne?*

„Da, ovaj, to može biti od koristi”, govori Tantivi dok ga čudno posmatra, „zar ne, naročito u okršaju, znaš, *pretvarati* se tako nešto. Vraški korisno. Nazovimo to ‘operativnom paranojom’, ili tako nekako. Ali – ”

„Ko se pretvara?”, govori dok pali cigaretu, odmahujući da skloni šiške kroz dim, „bokca mu, Tantivi, slušaj. Neću da te nerviram, ali... Mislim, već sam četiri godine premašio, to je u pitanju, moglo bi da se desi *svakog trenutka*, sledeće sekunde, je li tako, iznenada... sranje... tek nula, tek ništa... i...”

³³ *Morisonovo sklonište* – kavezolika struktura sa čeličnom pločom na vrhu, žičanim stranicama i metalnom rešetkom na dnu, dimenzija 2x12x0,75m, koja je služila kao sklonište od vazdušnih napada u kućama bez podruma.

Nije to ništa što on može da vidi, na šta može da položi ruku – iznenađujući gasovi, nasilje u vazduhu i nikakvog traga posle... jedna Reč, izgovorena bez upozorenja u tvoje uho, a zatim tišina zauvek. Iza nevidljivosti, iza bata čekića i nastupanja usuda, tu leži stvarni užas, ismevajući ga, obećavajući mu smrt uz onu nemačku, preciznu pouzdanost, smehom odbacujući svu Tantivijevu tihu uljudnost... ne, nije to metak sa zakrilcima, drugar... nije to Reč. Ta jedna Reč što pocepa dan...

Bio je petak večer, prošlog septembra, tek što je završio s poslom i zaputio se ka stanici podzemne u Ulici Bond, okupiran mislima o vikendu pred sobom i svoje dve dame iz Ženske mornarice, onoj Normi i onoj Mardžori, koje ne smeju nikako da saznaju jedna za drugu, baš dok je podizao ruku da pročačka nos, iznenada na nebu, kilometrima iza njegovih leđa i gore uz reku *mementomori* oštar zvuk pucanja i teška eksplozija koja se kotrlja tik za njim, skoro kao zvuk grmljavine. Ali ne sasvim. Nekoliko sekundi kasnije, ovog puta odnekud ispred njega, dogodilo se ponovo: jasno i glasno, svuda po gradu. Omeđeni. Nije to bila leteća bomba, nije to bila Luftvafe. „Nije ni grmljavina”, zbunjeno je rekao, naglas.

„Nekakav prokleti gasovod”, rekla je dama sa kutijom za ručak, natečenih očiju nakon celog dana, munuvši ga laktom u leđa dok je prolazila.

„Ne, to su *Nemci*”, rekla je njena prijateljica sa ukovrdžanim plavim šiškama pod kariranom maramom, sad usred nekakve čudovišne predstave, podižući ruke ka Slotropu, „došli da srede *njega*, posebno *vole* te debele, okruglaste Amerikance –” tren kasnije će već posegnuti da ga štipne za obraz i prodrmusu ga napred-nazad.

„Ćao, elegantna damo”, reče Slotrop. Zvala se Sintija. Uspeo je da uzme broj telefona pre nego što mu je mahnula pa-pa i pre nego što ju je ponovo ponela svetina u špicu dana.

Bilo je to jedno od onih veličanstvenih gvozdenih poslepodneva u Londonu: žuto sunce rastrzano hiljadama dimnjaka što dišu, što se šepure naviše bez srama. Ovaj dim je više od daha dana, više od mračne snage – to je carsko prisustvo što živi i pokreće. Ljudi su prelazili preko ulica i trgova, idući u svim pravcima. Autobusi su uz škripu polazili, na stotine njih, niz duge betonske vijadukte obeležene godinama nemilosrdne upotrebe i nedostatkom zadovoljstva, među kao izmaglica sivu, kao masnoća crnu, crveno olovo i bleđi aluminijum, kroz hrpe otpada što su se izdizale visoko poput stambenih blokova, niz oštre krivine do

puteva zakrčenih vojnim konvojima, drugim visokim autobusima i cirkadom prekrivenim kamionima, biciklima i kolima, gde svako ima drugačije odredište i drugačiji početak, a svi se slivaju i teku, zastajući naglo s vremena na vreme, a nad svim tim ogromna naduvena ruina sunca među odžacima, baražnim balonima, električnim vodovima i odžacima smeđim poput starog drveta u kućama, gde smeđa boja postaje sve tamnija, približavajući se crnoj u jednom trenutku – možda istinskom trenutku zalaska sunca – to vam je vino, vino i uteha.

Čas je bio 6:43:16 po Britanskom dvostrukom letnjem vremenu³⁴: nebo, izudarano poput doboša Smrti, i dalje potmulo huči, i Slotropova kita – šta kažete? da, virni samo u njegove vojničke kratke gaće, ta tu se taj podmukli *stojko* budi, spreman da poskoči – e pa blagi Bože, otkud *to* sad?

Bilo je u njegovoj prošlosti, i vrlo verovatno, Bog mu pomogao, u njegovom dosijeju, te naročite osetljivosti na ono što se ukazuje na nebu. (Ali zar *stojko*?)

Na starom nadgrobnom spomeniku od škriļjca na Kongregacionom groblju kod kuće, u Mindžborou, u Masačusetsu, ruka Božja pojavljuje se iz oblaka, ivica tu i tamo nagriženih usled 200 godina delovanja dleta vatre i leda, i natpis koji je glasio:

*U znak sećanja na Konstanta
Slotropa, što preminu marta
4. 1766, u 29-oj
godini svog života.
Smrt je dug što duguješ prirodi,
Platih ga ja, pa moraš i ti..*

Konstant je video, i to ne samo svojim srcem, tu kamenu ruku što upire iz svetovnog oblaka, što pokazuje ravno na njega, a rubovi su joj se opisivali pod nepodnošljivom svetlošću, iznad šapata njegove reke i padina njegovih dugačkih plavih Berkširskih planina, kao što će videti i njegov sin Varijabl³⁵ Slotrop, i zapravo svi od Slotropove krvi na ovaj ili

³⁴ *BDST* (eng. British Double Summer Time) – za vreme Drugog svetskog rata, 1940. godine, satovi u Britaniji nisu bili pomereni jedan čas unatrag na kraju letnjeg računanja vremena. Narednih godina, sve do 1945, satovi su se uobičajeno pomerili, tako da je tokom tih leta Britanija bila dva sata ispred griničkog srednjeg vremena i u njoj je u te vreme na snazi bilo tzv. Britansko dvostruko letnje vreme.

³⁵ *Variable* (eng.) – promenljivi, suprotan postojanom (tj. Konstantu).

onaj način, tih devet ili deset generacija što se kotrljaju unatrag, što se granaju ka unutra: svako od njih, izuzev Vilijama koji je bio prvi, što leži pod palim lišćem, bledozelenim i purpurnim cvetovima potočnjaka, studenim senkama bresta i vrbe što padaju na to groblje na rubu močvare gde lagano, postepeno raste stepen truljenja, rastvaranja, sjedinjenja sa zemljom, dok se na spomeniku vide anđeli okruglih lica sa dugim nosevima pasa, zubatih glava smrti upalih očiju, masonskim obeležjima, cvetnim urnama, paperjastim vrbama uzdignutim i slomljenim, isteklim peščanim časovnicima, suncima što se spremaju da izađu ili zađu sa očima što vire poput Killoja³⁶ iznad horizonta, dok se nadgrobni stihovi nastavljaju ravno, tako da čine kvadrat, kao za Konstanta Slotropa, u poskakujućem ritmu američke himne za gospođu Elizabet, suprugu poručnika Ajzaje Slotropa (preminulu 1812):

Zbogom prijatelji dragi, u grobu me evo sad
 Nezasite Smrti žetva dovede me ovoj kući.
 Dok Hrist ne ustane decu Svoju spasiti rad
 Ležati tu moram, Njegova me Reč tom' uči.
 Upamti, čitaoče, vapaj moj! Ka nebu usmeri svoj svet,
 I usred svega dobroga, znaj da moraš mret'.
 Dok veliko Božje Vreteno u tmimi nad nama dela,
 Iskušenja su naša nitima Ljubavi Njegove prožeta cela.

Sve do dede trenutnog Slotropa, Frederika (preminuo 1933), koji je, u svom tipičnom sarkazmu i lukavstvu, maznuo epitaf od Emili Dickinson, ne odavši joj zahvalnost nijednom rečju:

Nisam mogla po Smrt da svratim –
 Te Smrt ljubazno svrati kao gost.³⁷

Svaki je, kad je na njega došao red, platio svoj dug prirodi i ostavio višak sledećoj kariki u lancu tog prezimena. Počeli su kao trgovci krznom, obučari, usoljavali su i sušili slaninu, prešli su na staklarstvo,

³⁶ *Kilroy* (eng.) – odnosi se na natpis („Kilroy je bio ovde“) i figuru koji se crtaju kao grafiti, a koji potiču iz američke popularne kulture iz vremena Drugog svetskog rata. Kilroy se crta kao ćelavi čovek velikog nosa koji proviruje preko zida, držeći se obeima rukama za njegov rub.

³⁷ *Ja sam niko! A ti ko si?*, Emili Dickinson; Mali vrt, Beograd, 2016, str. 59; prevod Aleksandar Šurbatović.

postali zvaničnici gradskih odbora, graditelji štavionica, rudnika mermera. Zemlja kilometrima unaokolo prešla u nekropolu, siva od mermerne prašine, prašine što je bio dah, što su bili duhovi, svih onih lažno-atinskih spomenika što su ih podizali negde drugde, svuda po Republici. Uvek negde drugde. Novac što je cureći odlazio kroz portfolije deonica složenije od svakog rodoslova: ono što je ostajalo kod kuće u Berkširu odlazilo je na površine pod drvenom građom čija su sve manja zelena prostranstva velikom brzinom pretvarana u papir – toalet papir, banknote, štampu – medij ili podlogu za govna, novac i Reč. Nisu oni bili aristokrate, nijedan Slotrop nikada nije dospao u Društveni registar ili klub „Samerset” – nastavljali su sa svojim poslom u tišini, potpuno se za života sjedinjavali sa dinamikom koja ih je okruživala, kao što će se u smrti sjединiti sa grobljanskom zemljom. Govna, novac i Reč, tri američke istine, koje daju snagu američkoj mobilnosti, prisvojili su Slotrope, zauvek ih vezali uz sudbinu zemlje.

No nisu oni prosperirali... otprilike sve što su postigli jeste da istraju – iako je sve to za njih počelo da se kvari negde u vreme kad je Emili Dickinson, nikada suviše daleko, pisala

Propast je svečana đavolja rabota –
Neprestana i veoma spora –
Nijedan čovek ne podbaci u trenu –
Da bi se palo, posrnuti se mora.³⁸

No istrajavali su. Tradicija je, za druge, bila jasna, svi su znali – kopaj iz majdana, obrađuj, uzmi sve što možeš sve dok ga ima, a zatim kreni dalje na zapad, tamo toga ima još dosta. No iz neke promišljene inercije Slotropi su, tvrdoglavi, ostali na istoku u Berkširu – blizu poplavljenih rudnika i posečenih brežuljaka koje su ostavili poput potpisanih priznanja svuda po toj trščanosmedoj, raspadajućoj veštičjoj zemlji. Dok su prihodi opadali, a porodica se neprestano uvećavala. Kamata iz raznih fondova bez imena i dalje se vraćala, preko porodičnih banaka dole u Bostonu, svake druge ili treće generacije, u još jedan fond, u dugotrajnom usporavajućem *rallentando* tempu, kvartal po kvartal, umirući... no nikad sasvim do nule...

³⁸ Prevod Aleksandar Šurbatović.

Depresija je, kad je konačno nastupila, potvrdila ono što se već dešavalo. Slotrop je odrastao u uslovima potpune bede zbog firmi koje su propadale, ograda oko imanja izrazito bogatih, napola mitskih vlasnika planinskih kuća iz Njujorka koje su sada padale utapajući se u zelenu divljinu ili slamnatu smrt, svih kristalnih prozora potpuno razlupanih, Harimanovih i Vitnija koji su otišli, zatravelih travnjaka i jeseni koje više nisu bile doba za fokstrot negde u daljini, za limuzine i svetiljke, već samo opet za obične cvrčke, opet za jabuke, rane mrazeve koji će oterati kolibrije, istočni vetar, oktobarsku kišu: jedine zimske izvesnosti.

Godine 1931, kada se desio Veliki požar u hotelu „Aspinvol”, mladi Tajron je bio u poseti ujaku i ujni u Lenoksu. Bilo je to u aprilu, no za tren ili dva, dok se u nepoznatoj sobi budio uz tutnjavu mlađih i starijih rođaka niz stepenište, pomislio bi na zimu, jer su ga toliko često budili tako, u tom trenutku sna, Pop, ili Hogan, umotani napolju, i dalje trepući kroz koprenu sna u hladnoću, kako bi posmatrali polarnu svetlost.

Na smrt su ga prestravljavali. Jesu li svetlucave zavese spremale da se raskrile? Šta bi to duhovi severa, u svom sjaju, imali da mu pokažu?

No ovo je bilo prolećno veče i nebo se bojilo crveno, toplonaranđasto, sirene su zavijale u dolinama iz pravca Pitsfilda, Lenoksa i Lija – komšije su stajale na svojim tremovima i zurile naviše, u pljusak iskrica što su padale niz planinu... „Kao kiša meteora”, rekli su, „kao varnice za 4. juli...” Bila je 1931. i to su bila poređenja. Žeravica je neprekidno padala pet sati i deca su zadremala, odrasli ustali da popiju kafu i pričaju priče o požarima iz ranijih godina.

Ali kakva je ovo Svetlost bila? Koji su duhovi tu zapovedali? I recimo da se, sledećeg trena, sve to, čitava noć, *zaista* otme kontroli i zavese razmaknu da nam otkriju zimu kakvu niko nije mogao da predvidi...

6:43:16 po Britanskom dvostrukom letnjem računanju vremena – *na nebu trenutno*, eto, istog onog dešavanja, samo što se nije sasvim probilo, lice mu postaje tamnije pod tom svetlošću, sve se sprema da naglo nestane a on da se izgubi, baš kao što je njegov seoski kraj oduvek i najavljivao... tanani crkveni zvonici raspoređeni po svim tim jesenjim brežuljcima, bele rakete koje samo što se nisu zapalile, još samo nekoliko sekundi odbrojavanja, ružičasti prozori što upijaju nedeljnu svetlost, uzdižući i ispirajući lica nad predikaonicama gde se određuje milost, zaklinjući se da se *evo ovako to zaista dešava – da velika sjajna ruka poseže iz oblaka...*

S A D R Ž A J

I	Posle nulte tačke	7
II	<i>Un Perm' au Casino Hermann Goering</i>	223
III	U Zoni	341
IV	Kontrasila	735

POGOVOR

Nina Muždeka

Parabola, mandala i iznevereno obećanje
spasenja u Pinčonovoj *Dugi gravitacije* 907

Tomas Pinčon
DUGA GRAVITACIJE

Za izdavača
Dijana Dereta

Lektura
Sonja Kovljanić

Korektura
Jasmina Ahmetagić

Dizajn korica
Dušan Arsenić

Likovno-grafička oprema
Marina Slavković

Prvo DERETINO izdanje

ISBN 978-86-6457-262-0

Tiraž
1000 primeraka

Beograd 2019.

Izdavač / Štampa / Plasman
DERETA doo
Vladimira Rolovića 94a, 11030 Beograd
tel./faks: 011/ 23 99 077; 23 99 078

www.dereta.rs

Knjižara DERETA
Knez Mihailova 46, tel.: 011/ 26 27 934, 30 33 503

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

821.111(73)-31

821.111(73).09-31 Пинчон Т.

ПИНЧОН, Томас, 1937–

Duga gravitacije / Tomas Pinčon ; prevod s engleskog
Nina Muždeka. – 1. Deretino izd. – Beograd : Dereta, 2019
(Beograd : Dereta). – 914 str. ; 24 cm. – (Biblioteka Supernova
/ [Dereta])

Prevod dela: Gravity's Rainbow / Thomas Pynchon. – Tiraž
1.000. – Str. 907–914: „Sve je povezano”: Parabola, mandala i
iznevereno obećanje spasenja u Pinčonovoj Dugi gravitacije
/ Nina Muždeka.

ISBN 978-86-6457-262-0

а) Пинчон, Томас (1937–) – „Дуга гравитације”

COBISS.SR-ID 279549964